

**SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ**

22

GÜZ 2006

- Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (SÜİFD), hakemli bir dergi olup, yılda iki defa (Bahar/Güz) yayınlanır.
- Dergide telif, tercüme, makale, araştırma notu, tebliğ ve konferans metinleri, kongre, sempozyum, panel vb. tanıtımları, kitap, tez değerlendirmeleri, literatür incelemeleri, sadeleştirmeler, bilimsel röportajlar, çağdaş ve geçmiş ilim adamlarıyla ilgili tanıtımlar vb. yazılar yayımlanır.
- SÜİFD, tüm araştırmacılara açıktır. Bilimsel ölçütlere ve yayın ilkelerine uygun her çalışma dergide yayımlanabilir.
- Yayımlanacak yazılar 12 punto Times 1,5 satır aralığı standardında (resim, şekil, harita vb. ekler dahil) 30 sayfa (A4) geçmemelidir. Bir yazanın aynı sayıda toplam sayfa sayısı 30'u geçmeyecek şekilde en fazla 2 makalesi yayımlanabilir. Hakemli çalışmaların dışındaki (tanıtımlar, bilimsel röportajlar, biyografiler vb.) buna dahil değildir.
- Makalelerin 100–150 kelime arası özeti ve bu özeti iki dilde (Arapça ve bir Batı dilinde) çevirisi; yabancı dilde yazılan makalelerin ise Türkçe ile Arapça çevirisi verilir. Arapça bir makalenin Türkçe ve herhangi bir Batı dilinde özeti verilmelidir. Makale başlığının ise İngilizce çevirisi yapılır.
- Yazılar (tercümeler orijinal metinleriyle birlikte) üç nüsha halinde editöre teslim edilir. Bunlardan ikisinde yazarın tanıtıcı isim ve akademik unvan yer almaz.
- Makaleler en az iki hakemin incelemesinden geçtikten sonra yayımlanır.
- Yazıların bilimsel, hukukî ve dil yönünden sorumluluğu yazarlarına aittir.
- Yayımlanmayan yazılar iade edilmez.
- Her sayının hakemleri o sayıda belirtilir.

S.Ü. İlahiyat Fakültesi Adına Sahibi

Prof. Dr. Ahmet Önkal

Editör

Prof. Dr. Mehmet Bayyigit

Yayın Yürütme Kurulu

Prof. Dr. A.Turan Yüksel,
Prof. Dr. Ahmet Yaman,
Doç. Dr. M. Bahaüddin Varol,
Doç. Dr. Ahmet Çaycı,
Doç. Dr. Abdülkerim Bahadır,
Yrd. Doç. Dr. Seyit Bahçıvan,
Arş. Gör. Dr. Huriye Martı,
Arş. Gör. Dr. Muhiddin Okumuşlar,
Arş. Gör. Dr. Fikret Karapınar,
Arş. Gör. Dr. Lütfi Cengiz,
Arş. Gör. Mehmet Harmancı,
Arş. Gör. Doğan Kaplan,
Arş. Gör. Necmeddin Güney.

Danışmanlar Kurulu

Prof. Dr. Ünver Günay (Erciyes Üniversitesi),
Prof. Dr. Mustafa Fayda (Marmara Üniversitesi),
Prof. Dr. Bilal Kuşpınar (Mc. Gill University),
Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal (Ankara Üniversitesi),
Dr. İbrahim Kalın (Colloge of The Holy Cross, İSAM),
Prof. Dr. Ahmet Önkal, Prof. Dr. Hüsametdin Erdem,
Prof. Dr. Bilal Saklan Prof. Dr. Mustafa Tavukçuoğlu,
Prof. Dr. Mehmet Aydın, Prof. Dr. M. Ali Kapar
Prof. Dr. Mustafa Uzunpostalcı, Prof. Dr. İsmet Ersöz,
Prof. Dr. Süleyman Toprak, Prof. Dr. Zekeriya Güler,
Prof. Dr. İ.Hakkı Sezer, Prof. Dr. Mehmet Bayyigit
Doç. Dr. Şahin Filiz, Doç. Dr. Fevzi Günüş,
Doç. Dr. Dilaver Gürer, Doç. Dr. A.Saim Antan,
Doç. Dr. Naim Şahin, Doç. Dr. Ahmet Yılmaz,
Doç. Dr. Bayram Dalkılıç,
Doç. Dr. Abdülkerim Bahadır
Yrd. Doç. Dr. Seyit Bahçıvan,

İletişim Adresi

Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
42090 Meram/KONYA
Tel-Fax: 0332.323 82 50-51 / 323 82 54
e-posta: ilahiyatdergisi@selcuk.edu.tr

ISSN: 1300 – 5057

İLİM YOLUNDA

Prof. Dr. Mustafa UZUNPOSTALCI

Yayına Hazırlayan: Arş. Gör. Necmeddin GÜNEY

Mustafa Uzunpostalci, 1939 yılında Konya'da doğdu. Babası, Konya'da ticaretle iştigal eden Yusuf Efendi, annesi Havva Hanım'dır. İlk tahsilini 1951 yılında, Konya Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu'nda tamamladı. Orta ve lise tahsilini de aynı yıl öğretime açılan Konya İmam-Hatip Okulu'na kaydını yaptırarak 1958 yılında tamamladı ve buradan mezun oldu. Yüksek öğrenimini ise 1959 yılında tedrisata başlayan İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nde sürdürdü ve 1963 yılında mezun oldu. Bu arada Konya Lisesi imtihanlarını dışardan vererek bu okuldan da 1960 yılında diploma aldı.

Yüksek İslâm Enstitüsü'nden mezun olduğu 1963 yılında Tokat İmam-Hatip Okulu meslek dersleri öğretmenliğine tayin edildi. Aynı zamanda müdür yardımcısı olarak görevini sürdürürken 1966 yılında kendi isteği ile memleketi olan Konya İmam-Hatip Okulu'na naklen atandı. O yıl Milli Eğitim Bakanlığı'na açılan imtihanı kazanarak Kasım 1966'da Konya Yüksek İslâm Enstitüsü'ne Fıkıh ve Fıkıh Usûlü öğretim görevliliğine tayin edildi. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü hocalarından Muhammed Tâvî et-Tancî'nin danışmanlığında iki yıl içinde *Ebû Hanîfe, Hayatı, Eserleri ve Fikhî Düşüncesi* konulu bir tez hazırladı. Bu tezin kabulü üzerine 1969'da asaleten tayini gerçekleşti. Aynı zamanda müdür yardımcılığı da yapan Uzunpostalci, 1971 yılında vatanî görevini Silvan'da yedek subay olarak ifa edip, 1973'te öğretim görevliliğine tekrar döndü.

1976 yılında öğretime açılan Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü'ne müdür ve Fıkıh ve Fıkıh Usûlü öğretim görevlisi olarak tayin edildi. Bu enstitünün kuruluş ve gelişmesinde büyük emeği ve katkısı bulunan Uzunpostalci, bu dönemde alınan asistanların İlahiyat Fakülteleri'nde doktora yapmalarını teşvik ederek, doktorasını tamamlayanların bu çalışmalarının Yüksek İslâm Enstitüsü'nde de tez çalışması olarak kabul edilmesini sağladı. 1982'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu uyarınca Yüksek İslâm Enstitüleri İlahiyat Fakülteleri'ne dönüştürülünce, Konya Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde açılan İslâm Hukuku Anabilim Dalı öğretim görevliliğine müracaat etti ve naklen atandı.

Yüksek İslâm Enstitüsü döneminde sunulan çalışmaların doktora olarak değerlendirileceğini belirten açık kanun hükmüne rağmen, 1986'ya kadar bu konuda bir gelişme olmadı. Uzunpostalci, 1986'da, önceki çalışmasını geliştirerek *Ebû Hanîfe, Hayatı, Eserleri ve İslâm Hukukundaki Yeri* konulu teziyle Kelâm ve Fıkıh Anabilim Dalı'nda doktor, *İslâm Hukûkunda Hakîkî Şahıs ve Ehliyeti* konusunda yaptığı bir çalışma ile 1987'de doçent oldu, ancak kadro bulunmadığı için

görevine öğretim görevlisi olarak devam etti. Kadro açılması üzerine profesörlüğe müracaat etti ve 1989 yılında aynı anabilim dalında profesör oldu. 1988-1993 yılları arasında dekan yardımcılığı, 1993-1996 yılları arasında Konya İlahiyat Fakültesi Dekanlığı'nda bulundu. 1 Ocak 2006 tarihi itibarıyla yaş haddinden emekli oldu.

Talebelik yıllarından itibaren çeşitli sosyal faaliyetlerde bulunmayı ihmal etmeyen Mustafa Uzunpostalcı, 1958'de kuruluşunda bizzat bulunduğu Türkiye İmam Hatip Okulu Mezunlar Derneği'nin 1959-1977 yılları arasında çıkardığı *İslâm'ın İlk Emri OKU* mecmuasının İstanbul'daki basım işlerini üstlendi (1959-1963).

1968'de, çok sayıda Kur'an Kursu derneğini bir çatı altında toplayarak etkin hale getirmek üzere oluşturulan Mânevî Değerleri Koruma ve İlim Yayma Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. Birçok dernek, kendini feshederek bu çatı altında birleşti, ancak iki yıl kadar devam eden bu beraberlik, katılan derneklerin eski yöneticilerinin yeni oluşumlar gerçekleştirmeleri ve yeni dernekler kurmaları sebebiyle sona erdi.

1972'de daha etkili çalışmalar yapmak için kurulan ve Türkiye'nin en güçlü vakıflarından biri olan Türk Anadolu Vakfı'nda 18 yıl (1984-2002) Mütevellî Heyet Başkanı olarak görev yaptı. Vakıf başkanlığı döneminde Konya Selçuk Üniversitesi'nin kampus alanındaki büyük Kampus Camii'nin tamamlanmasında, Türk Anadolu Vakfı'nın gelişip zenginleşmesinde büyük hizmetleri geçti.

1997-1999 yıllarında Türkiye Diyânet Vakfı'nda mütevellî heyet ikinci başkanlığında bulundu.

Ahlâkı, zekâsı ve müspet faaliyetleri dolayısıyla çevresinde sevilip sayılan Uzunpostalcı, Arapça ve Fransızca bilmektedir. Uzunpostalcı, Hâlîde hanımla evli olup üçü erkek, biri kız dört çocuk babasıdır. Oğullarından Yusuf Rıza, ODTÜ Elektrik-Elektronik Fakültesi mezunu olup Hazine Müsteşarlığı'nda Personel Dairesi Başkan Yardımcısı olarak çalışmaktadır. Ömer Faruk da aynı fakülteden mezun olup özel bir şirkette çalışmaktadır. Diğer oğlu Mehmet, ziraat mühendisi olup Türkiye Diyânet Vakfı'nın Konya'daki Yüksek Öğrenim Yurdu'nda müdür olarak görev yapmaktadır. Kızı Emine ise S.Ü. Meslekî Eğitim Fakültesi mezunu olup ev hanımıdır.

SÜİFD / 22

240

I. İLMÎ ÇALIŞMALARI

A. Doktora Tezi

Ebû Hanîfe Hayatı ve İslâm Fıkıhındaki Yeri, (İlk danışmanı Prof. Muhammed Tâvî et-Tancî olup, doktora danışmanı Prof. Dr. Salih Akdemir'dir.), Konya 1986

B. Kitapları

I. *Hukuk ve İslâm Hukuku I - II*, Konya 1989, 1996

2. *Liseler İçin Din Bilgisi I - II*, İstanbul 1971 (İrfan Yayınevi), (Ahmet Gürtaş'la birlikte)

3. *Ortaokullar İçin Din Bilgisi I - II*, İstanbul 1976 (İrfan Yayınevi), (Ahmet Gürtaş ve İsmet Ersöz'le birlikte)

4. *İmam-Hatip Liseleri için Arapça I*, İrfan Yayınevi, (Ahmet Gürtaş ve İsmet Ersöz'le birlikte)

C. Makaleleri ve Tebliğleri

- "Vakfın Hukuki ve Dini Yönü", *Diyanet İlimi Dergi*, cilt: 23, sayı: 4, 1987, s. 3-20,

- "Din Öğretiminde İlahiyat Fakültelerinin Rolü", *Yükseköğretimde Din Bilimleri Öğretimi Sempozyumu*, O. Ü. İlahiyat Fakültesi yayını, Samsun 1988

- "Vakıf Müessesesi ve İslam", *Diyanet İlimi Dergi*, cilt: 25, sayı: 1, 1989, s. 121

- "İlk İki Asırda Fıkıh", *S.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2, 1989, s. 315-343

- "Ahmet Gürtaş, 1940-1999", *İslâm Araştırmaları Dergisi*, sayı: 4, 2000, s. 305-307

- "Ebu Hanîfe ve Nassları Değerlendirmesi", *İslâmî Araştırmalar (Ebû Hanîfe Özel Sayısı)*, cilt: 15, sayı: 1-2, 2002

- "Ahmet Gürtaş'ın Ardından", *İslâm Araştırmaları Dergisi*, sayı: 10, 2003, s. 3-21.

- "Günümüzde İslâm Fıkıhının Durumuna Bir Bakış", *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sayı: 2, Konya 2003, s. 9-14

- "Cumhuriyet Döneminde İslâm Hukuku", *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sayı: 3, Konya 2004, s. 15-26

- "İslâm Hukukunda Şahsiyet ve Hakiki Şahıs", *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sayı: 7, Konya 2006, s. 55-88

- "Değerlendirme Konuşması", *Türk Kültüründe İz Bırakan İskilipli Âlimler Sempozyumu (23-25 Mayıs 1997)*, Ankara 1998, s. 447-450

SÜİFD / 22

241

D. Diâ Maddeleri

Abîde es-Selmânî, Ahsîkesî, Amr b. Dînâr, Bulkînî (Ömer b. Reslân), Bulkînî (Sâlih b. Ömer), Burhâneddin el-Buhârî, Cemaat, Cemâl el-Malatî, Cenin, Dede, Defin, Ebû Hanîfe ve Neseb maddeleri

E. Diğer Faaliyetleri

- Perşembe ve Cuma günleri *Yeni Konya* gazetesinde köşe yazarlığı
- Nemâ, Faiz, Başörtüsü, Peygamberlerin tasviri ve karikatürize edilmesi gibi birçok güncel meselede yerel ve ulusal basına verdiği mülâkatlar
- Çeşitli şehirlerde katıldığı çok sayıda panel ve verdiği konferanslar

II. DANIŞMANLIĞINI YAPTIĞI TEZLER

A. Yüksek Lisans Tezleri

Akıncı, Hüseyin, *İbn Kayyım el-Cevziye, Hayatı, Eserleri ve İctihad Anlayışı*, 2006

Ayan, Muammer, *İslâm Hukukunda Boşama Yetkisi*, 1995

Bilgili, İsmail, *Konya Şer'iyye Sicillerinden Yüz Kırkıncı Defterde Kayıtlı Olaylar ve Hükümleri*, 1992

Canbulat, Mehmet, *İslâm Hukukunda Gasb ve İtlâf*, 1994

Ceylan, Yılmaz, *Konya Şer'iyye Sicillerinden İkinci Defterde Kayıtlı Olaylar ve Hükümleri*, 1991

Ekiz, Ahmet, *İslâm Hukukunda İddet Bekleyen Kadının Hak ve Sorumlulukları*, 1998

Erşahin, Mehmet, *İslâm Hukuku Açısından Aile Planlaması Kürtaj ve Çocuk Sahibi Olma*, 2002

Önder, Şule, *İslâm ve Osmanlı Hukukunda İmam Birgîvî ve Ebussuud Efendi'nin Para Vakfı Tartışmaları*, 2006

Pekcan, Ali, *Dört Mezhep İmamına Göre İcmain Delil Oluşu*, 1991

Rahat, Esra, *İslâm Hukukunda Annenin Velâyeti*, 2004

Songur, Haluk, *İslâm Hukukunda Enflasyonlu Ortamda Ödeme*, 1995

Uysal, Şule Yüksel, *İslâm Ceza Hukukunda Cezaların Şahsiliği İlkesi ve Kıssata Denklik*, 2002

B. Doktora Tezleri

Ayan, Muammer, *Günümüzde İslâm Hukukçularının İhtilâflarından Faydalanma*, 2003

Aygün, Dursun, *İslâm Hukukunda İstimlâk*, 1998

Böke, Emine Gümüş, *İslâm Hukukunda Tek Taraflı Hukukî İşlemler*, 2006

Candan, Abdurrahman, *İslâm Hukukunda İstihsan*, 2005

Çalış, Halit, *İslâm Hukukunda Özel Mülkiyete Getirilen Sınırlamalar*, 2001

Çeliker, Hüseyin, *İslâm Hukukunda Devlet-Yargı İlişkisi*, 2001

Çolak, Abdullah, *İslâm Ceza Hukukunda Hafifletici Sebepler*, 1999

Uslu, Rifat, *İslâm Hukukunda Devlet Başkanının Suç ve Ceza Belirleme Yetkisi*, 1998

Yıldızlı, İsmail, *İslâm Hukukunda Hukukî Temsil*, 2003

B. Jüri Üyeliği

Birçok yüksek lisans, doktora, doçentlik sınavlarında jüri üyesi olarak bulunmuş, ondan fazla Profesör'ün raportörlüğünü yapmıştır.

PROF. DR. MUSTAFA UZUNPOSTALCI HOCAMIZLA SÖYLEŞİ

- Hocam, siz İmam Hatip Okulu'nun ve Yüksek İslâm Enstitüsü'nün ilk mezunlandansınız. Sizin neslinizin, bu kurumların gelişip yaygınlaşmasında büyük emekleri var. Sizden, Türkiye'de yüksek din eğitimine dair bir değerlendirme alabilir miyiz?

- Türkiye'de İlahiyat'la ilgili bir değerlendirme yapacak olursak, bir '1950 öncesi', bir de '1950 sonrası'ndan ayrı ayrı bahsetmemiz gerekir. 1950 öncesinde Tevhîd-i Tedrîsât Kanunu gereğince İstanbul Dârülfünûn'da açılmış bulunan İlahiyat Fakültesi, 1933 yılında Üniversite Kanunu çıkarılmak suretiyle yapılan reformla kaldırıldı. Daha önce de yine Tevhîd-i Tedrîsât Kanunu gereği açılmış olan İmam Hatip Okulları da 1930'da kapatılmıştı. Böylece 1933 ile 1949 arasında herhangi bir ilâhiyat tedrisatı söz konusu olmadı. Bu bakımdan, ilâhiyat tedrisatı açısından fetret dönemi diyebileceğimiz 20 yıla yakın bir dönem yaşandığı için, ilâhiyatı yüksek seviyede tahsil ihtiyacı, zaruret halinde kendisini hissettirdi. 1949'da Ankara Üniversitesi'ne bağlı bir İlahiyat Fakültesi açıldı ve bu da tabiiyle normal lise mezunlarından öğrenci olarak tedrisatını sürdürdü çünkü zaten 'İmam Hatip' diye bir şey söz konusu değildi.

Bu fakülte, 1953-54'te ilk mezunlarını verdikten sonra, bu mezunlar İmam Hatip Okullarına tayin edildi ve buralarda öğretmenlik yapmaya başladılar. Böylece, 1951'de açılmış olan İmam Hatip Okulları, aynı zamanda İlahiyat Fakültesi mezunlarının ders verdiği okullar olarak tedrisatına devam etti.

İlahiyat'tan ayrı, özellikle İslâm dininin araştırılmasını ve tam olarak öğretilmesini sağlamak maksadıyla, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak 1959'da ilk defa İstanbul'da bir de Yüksek İslâm Enstitüsü açıldı. Fakülte ile Enstitüsü'nün farkı şuydu: Fakülte daha genel, İlahiyat konusunda eğitim ve öğretim veren, araştırma yapan bir kurumken; Yüksek İslâm Enstitüsü de, adından da anlaşılacağı üzere İslâm dini ile ilgili olmak üzere, yüksek seviyede tahsil veren bir kurum olarak açıldı. Böylece bir taraftan ilâhiyat bilgisinin yaygınlaşması, bir taraftan da özellikle İmam Hatip Okullarının 1951'de açılmasından sonra, o zamana kadar çeşitli sebeplerle piyasaya çıkamamış, herkesin evinde kalmış, ambarında saklanmış, depolara istif edilmiş kitaplar su yüzüne çıkmaya başladı ve İslâm'la ilgili eserlerin okunurluğu, okunabileceği ve okunma zarureti 1954-55'li yıllardan itibaren kendisini hissettirdi. Bu yıllardan itibaren bu kitaplar gün yüzü gördü.

○ zamanlar İmam Hatip Okulları ortaokul 4 yıl, lise 3 yıl olarak belirlenmişti. Ancak sadece İstanbul İmam Hatip Okulu, lise kısmına öğrenci aldı ve ilk mezunlarını 1954 yılında verdi. İmam Hatip Okulu'nun ortaokulundan başlayarak lisesinden mezun olma, ilk olarak 1958'de olmuştur. 1958'de artık İmam Hatip Okulu mezunlarının etrafında toplanan, kendilerinden bir şeyler öğrenmek isteyen insanların varlığını görüyoruz. Çünkü İmam Hatip Okulu mezunlarının tamamı olmasa da birçoğu aynı zamanda imamlık görevi de yürütüyorlardı ve bu

sebeple halkla temasları vardı, hatta halkla iç içe idiler. Halkın ve gençlerin, böyle bilgili, açık fikirli, içinde yaşadığı toplumu ve dünyayı tanıyan kimselerle temas kurmaları neticesinde, dinin öğretilmesi daha yaygın bir şekilde gerçekleşmiş oldu.

Tabiatıyla bu arada ortaokullarda “Din Bilgisi” verilmeye başlamıştı. Lise-lerde “Din Bilgisi” dersi ise ancak 1967’de başladı. Halkın dinini öğrenme ihtiyacı, kendisini açık bir biçimde gösterdi ve ‘İslâmî neşriyat’ diyebileceğimiz, özellikle İslâm dinini tanıtan eserlerin basımı çoğaldı. Bu tabiatıyla hem İmam Hatip Okulu mezunları, hem İmam Hatip Okulu talebeleri ve hem de orada okumayan diğer kimselerin dinlerini öğrenmesini, genel olarak söyleyecek olursak, herkesin rahatlıkla okuyup öğrenmesini ve üzerinde fikir yürütmesini sağlayan bir açılım olarak ortaya çıktı.

Ancak şunu söyleyelim: 1959’da açılan Yüksek İslâm Enstitüleri ve özellikle bunun başlangıcı olan yani Yüksek İslâm Enstitülerinin öğrenci kaynağı olan İmam Hatip Okullarının 1951’de açılması sırasında ve sonrasında, hiç kimse akıbetinin ne olacağını bilmiyordu. Yani İmam Hatip Okulu’ndan mezun olan bir öğrenci ne yapacak? Bir görev alacak mı, almayacak mı? Bunlar bilinmiyordu. Hatta yüksek tahsil yapmak isterse, nereye gidecek? Bu bile bilinmiyordu. Nitekim biz 1958’de İmam Hatip Okulu’ndan mezun olduğumuzda bizi hiçbir yere almadılar. Biz ‘okuyacağız’ dedik, ısrar ettik, milletvekilleriyle görüştük, İlahiyat Fakültesi hocalarıyla o dönemde görüştük ama hiç kimse bize yol gösteremedi, siyasiler ve idareciler bizi fakülteye kabul etmedi çünkü statüsü ona uygun değildi.

Nihayet bu durum, Yüksek İslâm Enstitüsü’nün açılış sebeplerinden birisi olarak ortaya çıktı, yani Yüksek İslâm Enstitüsü İmam Hatip Okullarının devamı niteliğini taşıyın diye açıldı. Yüksek İslâm Enstitüsü’ne girdiğimizde de yine aynı şekilde, ilerisini gören bir öğrenci durumunda değildik. 1963’te ilk mezunlarını verdiği zaman, Yüksek İslâm Enstitüsü’nün, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak açılmış olmasının avantajını gördük. Çünkü buradan mezun olanlar İmam Hatip Okullarına tayin imkânını bulmuşlardı. Ayrıca ortaokullarda “Din Bilgisi” dersi hocası olmuşlardı (Lisede henüz “Din Bilgisi” dersi olmadığını tekrar hatırlatalım). Böylece ortaokullara ve İmam Hatip Okullarına tayin edildiler, buralarda bilgilerini öğrencilere aktardılar ve tedrisatı devam ettirdiler. Yüksek İslâm Enstitüleri çoğaldı, İmam Hatip Okullarının sayıları arttı. Bu artışın neticesinde, Yüksek İslâm Enstitüleri hem İmam Hatip Okulu’na tayin edilecek öğretmenler, hem de Diyanet’in istihdam alanında görev yapacak kimseleri yetiştirecek kurumlar olarak karşımıza çıktığı için, artık bunların ilerisi kendisini göstermişti. Bu bakımdan o zamana kadar tabii İmam Hatip Okulu’nun verdiği eğitim ve öğretimin yönlendirdiği “dini iyi öğrenmek, kaynağından öğrenmek” düşüncesine sahip olan yüksek tahsilli hocalar, kendilerini biraz daha bu sahaya doğru kanalize ettiler. Yani bir taraftan görevlerini yaparken, bir taraftan da yalnız görevlerine yetecek kadar bilgiyle yetinmeyip daha çok ve derinlemesine bilgi sahibi olma ihtiyacını hissettiler. Bunlar bu yönde kendilerini geliştirmeye çalıştılar. Fakat önümüzde bu bilgilerle mücehhez olduğumuz takdirde, Yüksek İslâm Enstitüleri dışında istihdam edilebileceğimiz yer yoktu. Buralara da tabii ki ancak sayılı kimseler girebiliyordu.

Yüksek İslâm Enstitüsü döneminde bir asistanlık kurumu vardı ve bir tez çalışması yapmak zorunda idiler. Tezini bitirmeden ders verme hakları da yoktu. Değişik yollarla Yüksek İslâm Enstitülerine öğretmen tayin edildi. Ancak bu tayin edilen kişilerden sadece imtihanla öğretmen olarak alınanlara aynı zamanda bir de tez hazırlama mecburiyeti konmuştu. Bu, ilme yönlendirici bir faaliyet olarak görülebilir. Ancak yalnızca tek kanaldan gelme, yani asistan olarak alınıp yetiştirilerek orada hoca olma gibi bir yöntem izlenmedi. Çeşitli yollarla tayinler gerçekleşti, kimisi idarecilik yapması düşüncesiyle tayin edildi, kimi 'yurtdışında şu kadar kalmış bir kimsedir' düşüncesiyle tayin edildi, kimisi arada bir yapılan imtihanlarla başarılı bulunduğu için alındı, yani çeşitli yöntemler vardı. Bu bakımdan, ilmî kariyer ön plana çıkmıyordu. Herkes, İslâm'ı öğrenmenin gereğinden bahsediyordu, hocalarımız da bahsediyordu, biz de hoca olduğumuzda öğrencileri teşvik sademinde bunları söylüyorduk ama bize planlı bir çalışma metodu verilmediği gibi, bizlerin de öğrencilerimize bir metot verdiğimiz söylenemez. İşte o dönemlerin ihtiyaçları, zaruretleri, yönlendirmeleri neticesinde birtakım çalışmalar oldu.

Bütün bunları şunun için söylüyorum, 1982'de Yüksek İslâm Enstitüleri, İ-lâhiyat Fakültelerine dönüştürülünce, akademik bir hüviyet gözetilerek yapılan çalışmalar olmasa da, bu Enstitülerde seviye olarak onları aratmayacak çalışmalar yapan kimseler vardı. Fakat bu çalışmalar, özellikle böyle bir akademik kariyere zemin oluştursun düşüncesiyle yapılmış çalışmalar değildi. Biraz evvel söylediğim gibi, bu iş kişilerin kendi inisiyatiflerine kalmıştı.

Tabiatıyla 1982'de çıkan 2547 sayılı Kanun ve 82-83 eğitim öğretim yılından itibaren Yüksek İslâm Enstitülerinin İ-lâhiyat Fakültelerine dönüşmesi ve daha önce görev yapan hocalardan, yaptıkları çalışmalarda başarılı görülenlerin İ-lâhiyat Fakültelerinde görevlerine devam etmelerine karar verilmiş olması, ilme yönlendirici bir adım olarak kabul edilmesi gerekir. Fakülteleşme öncesindeki dönemde de her ne kadar bazı ilmî faaliyetler yapılıyorsa da, bunlar kişilerin talebelik zamanlarında planlayarak gerçekleştirdikleri hedefler değildi. Fakat fakülte mezunlarının araştırma görevlisi olarak fakültelerde görev yapma imkânı ortaya çıkınca ve hatta genel olarak söyleyecek olursak; yüksek lisans ve doktora çalışmalarının önü açılınca, durum önceki yıllara göre tamamen farklı bir boyut kazandı. Yani ilimle iştigal etmek isteyen kimseler, daha talebelik yıllarından itibaren kendilerini hazırlayabiliyorlardı. Önleri açıldı, okumalarını, çalışmalarını ve mezuniyet tezlerini bunun için birer basamak olarak kullanabiliyorlardı. 2547 sayılı kanunun öncesindeki dönemle, sonrasını, bu bakımdan farklı görüyorum. Ondan önce, tamamen isteğe bağlı ve kendi kendine yapılan çalışmalar neticesinde ilmî faaliyetlerini ortaya koyan kişiler yerine, artık daha talebelik yıllarında, önündeki yılları planlayabilecek durumda olan öğrenciler ortaya çıkmış oldu. Bunlar, bu açıdan şanslıydılar.

Yani şunu söyleyebilirim: Bugünkü Yüksek Lisans ve Doktora yapan öğrenciler, tamamen kendi istekleri doğrultusunda bu işi gerçekleştiriyorlar. Bu bakımdan, bugün kendisini ilme vermek isteyen, Yüksek Lisans ve Doktora yaparak belli bir sahada derinlemesine bilgi sahibi olmak isteyen öğrenciler, böyle bir

fakültede okumaları sebebiyle, daha talebelik yıllarından itibaren hocaların yönlendirmesiyle istikballerini tayin etme avantajına sahiptirler.

- Günümüzde İlähiyat Fakültelerinde çok sayıda lisansüstü çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalarda hangi hedefler gözetilmelidir? Verimli sonuç alınabilmesi için nasıl bir usûl benimsenmelidir?

- Öncelikle bu tür çalışmalar, istekli, işin yükünü ve ağırlığını bilen ve bu yükü taşıyabileceğine karar vermiş kişilerce gerçekleştirilmelidir. Bu, daha verimli bir çalışmanın ve başarının temel unsuru ve habercisidir. Fakat ben bugün özellikle Yüksek Lisans ve Doktora yapmayı, ilim elde etme yolu olarak görmeyip de, başka işleri için, meselâ bir görev sahibi olabilmek, istediği şehirde görev alabilmek gibi birtakım emellerinin basamağı yapan kimseleri görüyorum. Bunlarda ilim ön plana çıkmıyor. Bunun için de, başka amaçlarla yapılan çalışmalar istenilen düzeye erişemiyor. Yani "Buna rağmen yüksek lisans ve doktora başarılı olmuyorlar mı?" denilirse, belli bir not seviyesinde başarılı olmakla, benim burada anlatmaya çalıştığım, ilmî bir seviyeyi kazanabilmek için yapılan çalışma arasında fark görüyorum, bu ikisi birbirinden ayrı şeylerdir. Onlar sadece belli emellerinin gerçekleştirilmesi için lisansüstü çalışma yapan kişiler, kendilerine özel bir konu verildiğinde, bakıyorsunuz yalnızca o konuyu yazılı hale getirip bunu bir çalışma olarak sunabiliyorlar. Temel bilgiler, konunun etrafı ve ilişkili olduğu konularla ilgili kendisini yetiştirmek için hiçbir çaba sarf etmiyorlar.

Tabiatıyla yıllar geçti, Yüksek İslâm Enstitülerinin ve İlähiyat Fakültelerinin açılışının üzerinden yıllar geçtiği için, yapılan çalışmalar genelden özele doğru, yani daha geniş tabanlı çalışmalardan, daha dar tabanlı ama derinlemesine incelemeyi gerektiren konuların işlenmesi noktasına gelmiş durumda. Bu bakımdan, ancak geniş bir bilgi temeline sahip olduğu takdirde, özel bir konunun işlenebilmesi mümkün ve anlamlı olur. Bu bizde biraz zayıf kalıyor. Benim lisansüstü çalışma yapacak arkadaşlarımıza tavsiyem, araştırdıkları konular ne kadar dar çerçeveli görünürse görünsün, konunun oturduğu temeli ve etraf konuları iyi bilsinler. Bunları hazmetmeden, o konu üzerinde derinleşecek bir bilgi birikimine sahip olmak kolay olmaz. Sadece o konu üzerinde çalışıyor görünmüş olmak da, insanı başarılı kılmaz.

SÜİFD / 22

246

Onun için, bir defa her İlähiyat Fakültesi mezunu, toplum içerisinde alacağı görev itibarıyla ansiklopedik bir bilgiye sahip olması gerekir. "Ansiklopedik bilgi"den kastım, genel olarak İslâm dininin ve İslâm hukukunun çeşitli konularının kendisi tarafından genel hatlarıyla iyi bilinmesidir. Sonra da bunun üzerinde birtakım ihtisaslaşmalar olabilir. Bütün bilinmeli, sonra da ilgili konu o bütünün içinde değerlendirilmelidir.

Biz bunu hukuk açısından değerlendirecek olursak, genel hukuk bilgisi, günümüz hukukunda da fakültelerde verilir. Bir kimse Hukuk Fakültesi'ni bitirip de avukatlık yapacağında, genel olarak hukuk bilgisine sahiptir ama bu kişi kendisine ceza hukuku, medeni hukuk veya usûl hukuku gibi belli bir alan seçerse, bunun

üzerinde de ayrıca ihtisaslaşması gerekir. Bugün, özellikle de İslâm Hukuku alanında çalışma yapacak olan veya yapan arkadaşlarıma, bunu göz önünde bulundurarak çalışma yapmaları gerektiğini tekrar ifade etmek isterim. Yani elde ettiği genel bilginin üzerine, ihtisaslaşmak istediği konuyu bina edecek şekilde bir çalışma yapmalıdır. Tabiatıyla bu çalışmalar, konu hakkındaki önceki kaynak bilgileri tamamen kapsayamadığı gibi, sonraki yapılacak çalışmaları da engelleyecek bir nitelik kazanmaz ama ortaya çıkan çalışma, en azından belli bir süre okuyucuya başka bir şeyi araştırmaya ihtiyaç bırakmayacak nitelikte olmalıdır. Böyle bir çalışma, bizim için önemlidir.

Bütün bu bilgileri, insanımıza sunmak, onun yaşanmasını da sağlayacaktır. Çünkü bir şey bilinmeden, yaşanamaz. Binaenaleyh *“Sen ahlâklı ol!”* demekle, kişi ahlâkın ne olduğunu bilmezse, ahlâklı olamaz. Bugün Müslümanların pek çok konuda, İslâm'ın kendilerine emrettiği şekilde yaşamadığını görüyoruz. Bunun sebebi, Müslüman olmamak değil, Müslümanlığın ne olduğunu bilmemektir. Meselâ bugün *“Bu asırda da hâlâ faize yasak denilebilir mi? Bu asırda hâlâ içki içmenin kötülüğünden bahsedilebilir mi?”* gibi şeyler ortaya atılıyor ama bu yasakların, bütün halindeki sistemin içerisindeki yerinin ve durumunun ne olduğu anlatılırsa, insaf sahibi bir kimse -kabul etmese bile- bu işin kendi içerisinde tutarlı olduğunu anlayacaktır.

Bu bakımdan, bizim de yapacağımız çalışmalar, konuyla ilgilenen kimseleri doyurucu nitelik taşır ve o kişiler tarafından okunarak kabul edilirse, benimsenmesinin neticesinde, o kişilerin kendi yaşayışlarını bu istikamette düzenleyeceklerine inanıyorum. Yani biz İslâm'ı genel olarak anlatır ve öğretirsek, *“Müslüman'ım”* diyen kişiler, İslâm'ı yaşamaya başlarlar. Fakat *“Sen Müslüman'sın, Müslüman gibi yaşa”* deyip de, Müslümanlığın ne olduğunu kendisine vermezsek, o zaman yaşadığının tamamını Müslümanlık zanneder. Bundan da kaybeden hiç şüphesiz bizim toplumumuz olur.

Özellikle günümüz hukukçuları açısından konuya yaklaşacak olursak, bizim İslâm hukuku alanında yapacağımız çalışmalar, bu konularda hukukçuları bilgi sahibi kılarak, en azından kendi bilgileriyle bunları karşılaştırarak, hangisinin günümüz şartlarında geçerli olması gerektiğine karar verebilmelerini sağlayacaktır. Akıllı olan, bilim taraftarı olan, tarafsız olan, hangisinin daha iyi, daha verimli, insanın şartlarına ve tabiatına daha uygun olduğunu takdir edecek durumda olan kişiler açısından, böyle bir tercih zor olmaz. Böylece bilim adamlarının takdiri kazanılacak ve İslâm hukukunun diğerlerinden farklı olduğu ortaya konmuş olacaktır.

- Hocam, günümüzde İslâm hukuku alanındaki lisansüstü çalışmalarda konu seçiminde nelere dikkat edilmeli, hangi ölçütler benimsenmelidir? Çalışmaların pratik fayda sağlayıp sağlamadığına itibar edilmeli midir?

- Fikhın karşılığı olarak kullandığımız İslâm Hukukuna, kişinin hem Allah'la hem de insanlarla ve tüzel kişilerle olan münasebetlerini tanzim edici kurallar koyan bir ilim olarak bakacak ve özellikle de günümüzde bu hukukun arkasında devlet otoritesinin bulunmadığını göz önüne alacak olursak, konuyu iki açıdan

değerlendirmemiz gerekir. Bunlardan birisi, kişinin kendi sorumluluğunu gerektiren konular, birisi de uygulanması devlet otoritesini gerektiren konular...

Bunun ilki *hususî hukuk* sahasına giren konulardır. İkinci kısmı da *amme hukuku* sahasına giren konulardır. Genel olarak söyleyecek olursak, amme hukuku sahasına giren konuların uygulanması –ona riayetsizlik etmek caiz olmamasına rağmen- devlet otoritesini gerektirdiği için, kişinin oradaki hükümleri uygulama sorumluluğu ortadan kalkmaktadır.

Kişi nerede yaşarsa yaşasın, hangi hukuk sistemi uygulanırsa uygulansın, kişinin bir de kendi kendine yaşama çizgisini çizebileceği bir alanın ve sorumluluğunu taşıdığı konuların olduğunu unutmamak gerekir. Bugün vatandaşın fetva olarak sorduğu sorular daha çok bu *hususî hukuka* dair sorulardır, yani alışverişlerden tutun da, mirasa varıncaya kadar, evlenmeden tutun da şahsın kendisiyle ilgili konulara kadar, *hususî hukuk* sahasındaki birçok konu, bizlere soru olarak gelmektedir.

Bu gibi konularda daha çok vatandaşımızın rahatlatılması ve soruların da genelde bu konularla ilgili olması sebebiyle, biz bugün İlahiyat Fakültelerinde öncelikle bu konuları anlatmaya ve bunlarla ilgili daha çok bilgi vermeye gayret ederiz. Fakat amme hukuku sahasına giren konularda, meselâ bir Anayasa Hukuku, bir Ceza Hukuku gibi konular hakkında bilgi sahibi olacak şekilde yeterli bir bilgi aktarılmamaktadır.

Burada anlatmak istediğim şudur: İslâm hukuku yalnızca *hususî hukuk* alanında kural koymuş değildir ama bu ikili ayrımın sebebi, az önce bahsettiğim sebeple *hususî hukuka* öncelik verilmiş olmasındandır. Yoksa insanın hayatında karşılaşacağı her türlü işler ve işlemlerin İslâm Hukukundaki durumu incelemeye değerdir. Bu herkes tarafından, özellikle de lisansüstü çalışma yapacak kimselerce bilinmelidir. İhtisaslar yalnız *Hususî Hukuk* sahasıyla ilgili olmamalı, Amme Hukuku sahasına giren konularda da çalışmalar yapılmalıdır. Bu neye yarar? Bu en azından İslâm Hukukunun bütünlüğünü ortaya koymaya ve bunların varlığından söz etmeye yarar. Bu konular da çalışılırsa, ancak ihtisas yapan kimselerin ne olduğunu anlayıp öğrenebileceği bir konu olmaktan çıkar, günümüz insanına da yansıtılan bir konu olur ve neticede bütünlük sağlanmış olur. Bu bakımdan ben, *Hususî Hukuk* sahasına giren konular içerisindeki branşların her birinin üzerinde çokça çalışma yapmak yerine, bunlar bir taraftan devam ederken, Amme Hukuku sahasında yer alan konular üzerinde de çalışma yapmanın faydalı olacağını düşünüyorum.

Biliyorsunuz temel kaynağımız Kitap ve Sünnet esas itibarıyla Arapça olduğu gibi, önceden beri yapılan çalışmaların bize intikalini sağlayan fıkıh kitapları da temelde Arapçadır. Herkes de bugün Arapça bilmediğine göre, özellikle de bugünkü hukuk adamlarına bu mirası aktarabilmenin yolu, konuları Türkçe olarak çalışarak sunabilmektir. Bunları yaptığımız takdirde, faydalı işler yapmış olacağımızı, bu konular üzerinde de akademik çalışmaların yapılmasının faydalı olacağını düşünüyorum.

- Yaşadığınız ve unutmamız gerektiğini düşündüğünüz birkaç olay sizden dinleyebilir miyiz?

Bugün zihnimizde kalması gereken bir olay olarak değerlendirilmesi mümkün olan şeylerden birisi, bugün bile tartışılması yapılmakta olan İmam Hatip Liselerinin durumudur. Kanaatimce, bugün Milli Eğitim bünyesinde reform niteliği taşıyan iki önemli olay vardır. Bunlar 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle gerçekleşen olaylardır. Bunlardan birisi İmam Hatip Okullarının açılmış olmasıdır. Bir diğeri de Köy Enstitülerinin Öğretmen Okullarına dönüştürülmesidir. Her ikisi de, Milli Eğitim bünyesinde gerçekleşen ve Milli Eğitimimiz açısından çok önemli olaylardır.

1950 öncesinde, köylerde cenaze kaldıracak kimselerin bulunmadığı dönemler yaşanmıştır. Bu dönemler, dinin artık unutulmaya yüz tuttuğu, dini bilen kimselerin de genel olarak ağızlarını fazla açmadıkları veya açmaktan çekindikleri dönemlerdir. 1924'te çıkarılan Tevhîd-i Tedrîsât Kanunu, İmam Hatip Mekteplerinin açılmasını âmirdir fakat bu dönemde açılan İmam Hatip Mektepleri 1930 yılında kapatılmıştı. 1951 yılında, bu kanuna dayanılarak İmam Hatip Okulları tekrar açılmıştır.

İmam Hatip Okullarının açılması, dinî hayatın yeniden canlanmasını sağlamıştır. Ondan önceki dönemi bilenler, bunun kıymetini daha iyi takdir ederler. Ben de bunlardan birisiyim. Çünkü ilk açılan İmam Hatip Okulu'nun ilk talebelerinden birisiyim. O dönemde talebelerin en küçüğü, ben ve benim yaşımdaki birkaç arkadaşım. Yani biz ilkokulu bitirir bitirmez İmam Hatip Okulu'na kaydolma imkânı bulduk ama benim yaşımda olan kimseler bile, o yıl okumak niyetinde olan kimseler değildik. Yani ortaokula kaydolmamış, kayıt zamanı geçmiş, ondan sonra bu okulun açılmasıyla okuma fırsatı bulmuş kimselerdik. Bizden daha büyük yaşta olanlar da aynı durumdaydı. Binaenaleyh böyle bir okula kavuşmak, bizi okumaya yönlendirdiğine göre, tahmin ediyorum, biz bu okulların kıymetini, daha sonra bu okullarda okuyan kimselerden daha iyi takdir ediyoruz. Diğer bir ifadeyle, eğer ben ve benim gibi olan arkadaşlarımız bugün belli bir yere gelmiş, memleketin değişik kademelerinde hizmet etmiş kimseler olarak görünüyorsak, bunun temelinde yatan, İmam Hatip Okullarının açılmasıdır. O açıldığı için biz böyle olduk; açılmasaydı olmayacaktık. Çünkü o dönemde arkadaşlarımızın okumak gibi bir lüksü yoktu. Hepsi bu dönemi geçirmiş durumdalardı.

Bugün İmam Hatip Okullarının üzerinde -tahmin ediyorum- bundan dolayı bizim nesil biraz daha fazla titizleniyor, çünkü sebebini ve ondan sonraki gelişmeleri biliyor. Onun içindir ki, biz bu gelişmeler içerisinde onun tuttuğu yeri ve elden çıkmasıyla kaybedilecek şeylerin neler olduğunu da şimdiden görebiliyoruz. Bir şeyin kazanılmasında emeği olmayan kişi, kaybedilmesinden dolayı hiçbir zaman sıkıntı çekmez.

Her ne kadar 50'den önce köylerde cenaze yıkayacak, namaz kıldırarak kimseler bulunamıyor idiyse de, bu orada kalmış da değildi tabiatıyla... Ben mesela 63'te Yüksek İslâm Enstitüsü'nden mezun olup Tokat'a gittiğim zaman, Tokat'ta kısa bir süre sonra müdür yardımcısı olarak idari görev de üstlenmiştim.

Hiç unutmuyorum, bir adam geldi, oğlu bizde birinci seneyi okumuş fakat haylaz bir çocuk. Adam geldi, gözleri yaşlı, diyordu ki *“Hocam bizim köyde bir cami var ama cami açılmıyor, namaz kılamıyoruz”*. Yani Sünnî olan ve olmayanların karışık olarak bulunduğu bir köy var, fakat buradaki cami ibadete açılmıyor. Belki kadro onların köyüne kadar da ulaşmamış. Zaten eleman sıkıntısı hâlâ devam ediyor, sıkıntı kendisini gösteriyor. Bugün, üzerinden elli küsur yıl geçmiş olmasına rağmen, geçen gün devlet bakanı beyanat veriyor ve *“On üç bin küsur imam kadrosuna ihtiyacımız var.”* diyor. Demek ki sıkıntı hâlâ bitmemiş, bitmiyor ve belki de aynı şekilde devam edebilir. İşte adam gözü yaşlı geliyor ve *“Aman ne olur, bu çocuğum okusun, bir köy imamı olsun, köyümüzün camii ibadete açılsın”* çabasında, ama çocukta hiç öyle bir gayret yok. Biz durumu kendisine ne kadar anlatsak da, yetişmesi için gayret sarf etsek de, o çocuk köyden kurtulup şehre kavuşmanın ve anne baba baskısından kurtulmanın kendisine verdiği hazı yaşamaya devam ediyor ve maalesef o çocuk –ben öyle hatırlıyorum- okuma konusunda başarılı olamadı. Yani o dönemde de şimdiki gibi *‘sınıfta kalmamak’* yoktu (tebessüm ediyor), aksine *‘başarılı olanlar geçsin’* çabası ve sistemi vardı ve o çocuk bu yüzden babasının arzu ettiği neticeyi elde edemedi.

İmam Hatip Liseleri, Tevhîd-i Tedrîsât Kanunu'nun âmir hükümlerine göre açıldığından dolayı kapatılamamaktadır. Çünkü biliyorsunuz bu kanun, inkılâp kanunlarından, Anayasaya göre değiştirilmesi teklif bile edilemeyen kanunlardandır. Günümüzde, İmam Hatip Liselerini ayakta tutan, resmen kapatılmalarına engel olan, bu kanundur; ama bugün fiilen kapatılmaya yön tutuyormuş gibi görünmektedir.

Yeri gelmişken şunu da söyleyelim: Aslında din adamları ve dindarlar, 1950'den önce de sonra da, günümüzde de daima manevî bir baskı altında tutulmaya çalışılmaktadır. Yani sanki toplum psikolojisinin verdiği bir eziklik altında bunılıyor havasına girilmiş durumdadır. Gerçek bir dindar, hiçbir zaman inancından ve yaşayışından dolayı başkasına hesap verme durumunda olmadığını bilmeli ve dinini yaşayacak şekilde hareket etmelidir. Bu bizim için önemlidir. Tabiatıyla bugün din adamları ve dindarlar –eskiden olduğu gibi- görsel basında yer aldığı şekliyle hep böyle karikatürlerle, yazılarla, sanki hiç toplum içinde yer almayacak insanların temsil ettiği bir konumda yansıtılmaktadır. Bunlar, bizim kendimizin göstereceği tavırlarla bertaraf edilecektir. Yani bugün bir Tıp Fakültesi'nin herkesin gözünde hâlâ revaçta olduğu, küçük çocuklara *“Ne olacaksınız?”* diye sorduğunuzda ortaya çıkmaktadır. Subaylık gibi bir kurumun aynı şekilde tasvip gördüğü bir dönemde, devamlı surette ötelenen, itelenen ve sanki toplum dışında bir kurum mensubu olmakla bir tutulmaya çalışılan din adamlığı, imamlık, dindarlık gibi hususlara rağbet edebilmek bile bir cesaret işidir. Hele hele gençliğimizin, çocuklarımızın böyle bir yolu tercih edebilmeleri, büyük bir fedakârlık ister, büyük bir cesaret ister. Buna rağmen tercih edenleri her şeyden önce kutlamak gerekir. Ama dindarların ve İmam Hatip Liselilerin de kendilerinin ne olduklarını iyi bilmeleri gerekir. Mezunlar, -hangi siyasi düşünceye sahip olurlarsa olsunlar- bu kurum-

lara sahip çıkılması gerektiğini bilmelidirler, bunu bir görev olarak görmeli ve bunu üstlenmelidirler.

İmam Hatip Liselerinde de çalıştık, Yüksek İslâm Enstitülerinde de. O zamanlarda ‘Yüksek İslâm Enstitüsü’, ‘İlâhiyat Fakültesi’ gibi bir ayrıma gidildiğini ve bizi birbirimize düşürmek isteyenleri de gördük, daha sonra Türkiye İlâhiyat Fakülteleri ve Yüksek İslâm Enstitüleri Mezunları Federasyonu kurulmak suretiyle bir birlik sağlanması cihetine gidildiği dönemlerin de yaşandığını bu arada hatırlatmak isterim. Binaenaleyh bugün böyle bir ikilik durumu –öyle sanıyorum ki bizlerin de gayretiyle- pek ortada görünmüyor. Bu da güzel bir şeydir, geçmişi ne olursa olsun, dinî konuları bilen, araştırma yapabilen ve bu konuda gayret sarf eden insanların birbirinden ayrılığı yoktur. Bunu bize sağlayan şey, dinimizdir. Bizim temel birleştiricimiz İslâm ve İslâm’ı bilen kimseler olmamızdır.

Benim gençlere tavsiyem, İslâm dininin kendisine verdiği bilgiler ışığında, yaptığı işlerde daima hakkaniyet ölçülerini gözetmeleri; hiç kimsenin –isterse karşısındaki talebe, haylaz bir talebe olsun- değerlendirilmesinde ölçüyü bozmaları ve nefislerine tâbi olmadan değerlendirmede bulunmaları; gerektiğinde kendi aleyhlerine olan şeyleri de tercih edebilecek durumda olmalarıdır. Bunu yapabilirsek, o zaman biz İslâm’ın bize kazandırdığı özelliklerle herkesi kucaklayacak durumda olduğumuzu gösteririz, bu da bizim için çok önemlidir.

Bizim hocalarımızdan birisi “İnsan takdire âşıktır” derdi ve takdir edilmenin özelliğinden bahsedirdi. İnsanın doğru olarak bildiği bir şeyde hareket etmiş olmasının kişiye bazı güzellikler kazandırabileceği ve başkaları tarafından da takdir edilebileceğini gösteren bir örnek olarak yaşadığım şöyle bir olayı anlatayım: Bir doçentlik sınavında, beş kişilik jüri üyelerinden birisi de bendim. Daha önce müracaat etmiş ama başarılı olamamış ve son hakkına gelmiş bir kimsenin jürisinde bulunuyordum. Onun başarılı olmasını isteyen hocalardan birisi, özellikle de benim aleyhimde konuşarak, onun doçent olmaması için gayret sarf edeceğimi düşünmüş ve diğer jüri üyelerini bu konuda ikaz etmiş. Tabii benim başlangıçta bundan hiç haberim yok. Bu arkadaşım imtihana aldık, ben de jüri üyelerinden birisine, imtihan başlamadan önce “Kütüphaneye çıkıp hukukla ilgili birkaç kitap getirseniz de okutsak” dedim. Bu, yapılan bir şeydir. O da gitti, birkaç tane kitap getirdi. Getirdiği kitaplardan birisini ben kendisine açtım, “Şuraya hazırlan, bir bak” dedim. Fakat arkadaş o konudan hiç haberdar değil, okuyamadı da. Sonunda başarılı da olmadı. Sorulacak soruları sorduk. Alınan cevaplar da kendisinin başarılı olmayacağını herkese gösterecek kadar netti. Sonra da başarılı olmadığı kanaatine vardık ve ittifakla başarısızlığına imza attık. Aradan zaman geçti. Ben bir vesileyle Ankara’ya gitmiştim. O zamanki jüri üyelerinden birisiyle karşılaştım. O bana “Gerçekten sen çok dürüst, mert bir insansın” dedi. “Niye, hayrola?” dedim, sonra o, olayın arka planını anlattı.

Bu da aynı şekilde mezun olup da sonradan karşılaştığım birçok öğrencimden duyduğum bir şeydi. “Sizin hakkınızda çok kötü şeyler söylendi: Gaddar, sınıfta bırakan, sınıf geçirmeyen bir kimse olarak bize takdim edildiniz ama hiç de

öyle değilmişsiniz. *Bilene, hakkıyla numarasını, notunu veriyorsunuz*” diye ifade etmişlerdir.

Ben bunun, sahâbîlerin yaşayışlarından gördüğümüz örnekler çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Sahâbîler, gerektiğinde birbirlerini tenkit edebilmişlerdir. Baba oğlu, kardeş kardeşi, bir sahâbî bir başka sahâbîyi pekâlâ *“Bu nedir?”* diye tenkit edebilmişlerdir. Meselâ birisi kalkıp da Hz. Ömer’e *“Ey halife, cübbe yaptırmak için herkese verdiğin kumaştan fazlasına ihtiyaç duyacağın halde, sen nasıl oldu da kendine cübbe yaptırabildin. Sen bizden fazla mı aldın?”* diyebilmiştir.

Unutulmamalı ki, dürüstlük her zaman takdir edilen bir şeydir. Başarılı olan kişileri sınıf geçirmek de bizim görevimiz. Her baba, kendi çocuğunun başarılı olmasını ister, ama bu başarının, çocuğun kendisi tarafından kazanılarak elde edilmesi gerektiğini çoğu zaman unuttur. Böyle bir başarıda kendisinin de rolü olsun ister. *“Aman başarılı olmasa da, başarılı gibi görünsün”* demek çabası içerisine girer. Ben bunun yanlışlığına başlangıçtan bu yana inanmış bir kimseyim. Kendi çocuklarım da dâhil, doğrusu hak etmedikleri bir şeyin kendilerine verilmesinden yana bugüne kadar asla olmamışımdır ve bütün talebelerimde de bu kıstası hep kullandım. Bütün iş ve faaliyetlerimde de bu ölçüyü kaçırmamaya gayret ettim. Bunun neticesi olarak böyle bir takdirle de karşılaştığımı ifade etmek isterim.

Tabiatıyla bugünlere gelinceye kadar pek çok sıkıntılar çekilmiştir. Bizim de zaman zaman birtakım sıkıntılarla karşılaştığımız dönemler olmuştur. XI. ve XII. Milli Eğitim Şûrâsı'na üye olarak katıldım. XV. Milli Eğitim Şûrâsı'nın da ön toplantısına davet edildim ama şûrâya davet edilmedim. Ön toplantısında İlahiyat Fakültesi mezunlarının da ‘meslek öğretmeni’ olarak değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durdum. O dönemde de hâlâ İmam Hatip Liselerinin ve İlahiyat Fakültelerinin kapatılması gerektiğini savunan kimseler vardı. O şûrâlarda ben özellikle Avrupa Birliği'ne girişte olması gereken eğitim ve öğretimin incelenmesi çerçevesinde, ‘din eğitimi’nin de incelenmesi gerektiği teklifinde bulundum ama bu tasvip görmedi. 200 milyon dolara yakın bir araştırma fonunun kullanılmaya âmâde kılındığı bir konuda, din eğitimi ve öğretiminin de araştırılması, Türkiye'deki İmam Hatip Liselerinin konumunun ne olduğunun ve din öğretiminin ne durumda bulunduğu tespit edilmesi gerektiğini teklif ettim fakat daha çok görsel sanatlar gibi birtakım alanların araştırılması ön plana alınarak teklifim reddedildi. Ben de -açıkça söyleyeyim- oradaki yaptığım konuşmalardan dolayı şûrâya davet edilmedim.

1980'den sonra toplanan XII. Milli Eğitim Şûrâsı'nda yine İmam Hatiplerin aleyhinde konuşulmuştu. O oturumun başkanı Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay idi. Ben bir üye olarak kalkıp İmam Hatiplerin lehinde konuştum. 6-7 dk. gibi çok sınırlı bir konuşma süresi verdiler. Ben İmam Hatip Liselerinin özellikle açık kalması gerektiğini, Kur’ân-ı Kerîm’in hançerenin teşekkülünden önce mahreçlerinden çıkarılarak öğrenilmesi gerektiğini ve İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarının kapatılmasının yanlış olduğunu, belli bir yaştan sonra bunun kazanılamayacağını ve istenildiği şekilde verimli olmayacağını dile getirdim. Bütün bunları

Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam da dinledi. Ondan sonra, Fahrettin Kerim Gökay, yemek öncesi veya sonrası ellerimizi lavaboda yıkarken yanıma gelip böyle bir konuşmadan dolayı beni tebrik etti. Yani yerinde bir konuşma yaptığımı takdir etti ama o bile takdir hislerini ancak kimsenin bulunmadığı lavaboda belirtebildi.

Böyle dönemlerde, bu işin tabiatıyla savunulması gerekiyordu. 80 ihtilâlden sonra beş arkadaşımız, Yüksek İslâm Enstitülerinin ve İmam Hatip Okullarının kapatılmamasını temin maksadıyla, dosya hazırlayarak, o zamanın devlet başkanı olan Kenan Evren'den randevu aldık ve gittik. On beş dakika olarak alınan randevu, bir saat sürdü. O günkü beş kişiden birisi bendim, o zaman Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü'nün müdürüydüm. Konya'dan rahmetli Ahmet Gürtaş (1940-1999) gelmişti. İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü öğretmeni Mevlüt Ferligül ve Bursa Yüksek İslâm Enstitüsü müdürü Halis Ayhan vardı. Kapatılma kararı çıkan Yozgat Yüksek İslâm Enstitüsü müdürü Ali Şakir Ergin de gelmişti. Bu beş kişi olarak, beş şeyi teklif etmiştik. Dedik ki: İmam Hatip Okulları kapatılmamalı, Yüksek İslâm Enstitüleri kapatılmamalı ve her biri buldukları yerlerde İlahiyat Fakülteleri olarak öğretimlerini sürdürmeli, başörtüsüne dokunulmamalı, din eğitimi mecburi olmalı, bir de din şûrâsı toplanmalı demiştik. Kenan Evren, bu tekliflerimizi dinledi, verdiğimiz dosya üzerine not aldı ve bunlardan bir kısmı gerçekleşti.

Gerçi bugün mecburi olan 'din eğitimi' değil, çünkü bu, Anayasanın âmir hükmü olmasına rağmen verilmiyor. *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi* adı altında, çocukların en azından dinin ne olduğunu tanımalarına imkân veren bir zorunlu ders konulmuştur. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi mecburidir, 'din eğitimi' ihtiyardır. Bugün isteyen kimse devletten 'din eğitimi'ni isteyecek, devlet de onlara 'din eğitimi' verecek, yolunu açacak. Bunu okullarda mı yapar, okul dışında mı yapar, kurs şeklinde mi yapar, onun bileceği bir iş ama maalesef biz bugün bu hakkımızı bile kullanmıyoruz, din eğitim ve öğretimini devletten istemiyoruz, "Ben okutacağım, çocuğum okumak istiyor" diyemiyoruz. Bundan mahrumuz. Bunlar Anayasa'ya girdi, bu son derece de güzel bir gelişmeydi. Bu da sanıyorum bizim yapmış olduğumuz teklifin neticesinde sağlanmıştı. Bundan da son derece memnunuz.

Nitekim o dönemde başörtüsü sorunu da "Bu, askerinin verdiği bir emirdir. Asker, emri geri almaz ama 'üzerine gitmeyin', deriz" demek suretiyle halledilmiştir. Fakat temelden halledilmediği için de hâlâ problem olarak devam edilmektedir. Giyim kuşamın serbestliği konusunda kanun bile var olmasına rağmen yasak uygulanması bir zorbalıktır.

Bu tekliflerden biri olan Din Şûrâsı da toplandı. Milli Eğitim Bakanlığı müşteşarı olan öğretmen bir paşanın başkanlığında gerçekleştirilen bu toplantı, dar çerçeveli olarak yapıldı, halka ve basına açık olarak yapılmadı. Aşağı yukarı 40 kişilik bir grup davet edilmişti. O toplantıda da din eğitimine, İmam Hatip ve İlahiyatlara olan ihtiyacı vurgulayan pek çok arkadaşımızdan birisi de bendim.

- Sayın hocam, bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz. Bundan sonraki hayatınızda da hayırlı hizmetlerinizin devamını ve huzur içerisinde olmanızı diliyoruz.

Ben teşekkür ederim, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

